

Els que he trobat pel camí

Per Mn. Geis

JOSEP CARNER

QUADERN em sol·licitava, adés, una especial col·laboració commemorativa del centenari de Josep Carner, atès que jo l'havia conegut i, poc o molt, tractat. Hom sospitava que jo en podria retreure alguna vivència. Corresponc a la invitació, traient de la ineditat el capítol dedicat al gran poeta en el meu llibre a mig fer "Els que he trobat pel camí".

M'abelleix de fer una afirmació, que no sóc pas el primer de fer-la: Josep Carner és el primer entre els primers poetes catalans que ha donat el nostre segle. Tots els poetes de la nostra promoció li devem alguna cosa: sobretot, el gust de la llengua, la passió de l'idioma que hem hereditat dels nostres pares.

Quan encara jo no havia arribat a posar el peus a l'atri del Parnàs, Josep Carner havia estat ja en reiterats i espontanis plebiscitis publicitaris, proclamat Príncep de les Lletres Catalanes, dels Poetes Catalans.

Ni les seves dilatades absències del terrer pairal, degudes, primer, a les exigències de la seva carrera diplomàtica, i després, a l'exili d'una postguerra civil, suportat per amor a la llengua i a la cultura autòctones, res no pogué desarrelar-li el cor de la terra que ell tant estimava, que portava a la massa de la sang.

No oblidà, ni molt menys preterir mai la llengua que tant havia ajudat a reconstruir, a revitalitzar.

Tots els que hem passat alguns anys en un país estranger, sense llibres, sense revistes i sense diccionaris en la nostra llengua, sabem com l'idioma del país de temporal residèn-

cia va disputant i guanyant terreny a la llengua materna. Carner, en canvi, en les seves dilatades absències, continuà conreant la llengua catalana, i àdhuc enriquint-la, com si visqués en un apèndix de les Rambles de Barcelona. (És clar que, en la seva llarga vida de diplomàtic, ja s'hauria proveït del material lingüístic convenient i fins necessari per aquest conreu).

Josep Carner amb la Flor Natural dels Jocs Florals a la solapa.

Mes, això volia dir una fe indeclinable en un demà d'una llengua i d'una cultura condemnades tant temps a l'ostracisme, que era tant com votades a la mort.

Vaig considerar un gran honor haver obtingut un dels 3 premis ordinaris (la Viola) en la que en diem, en aquelles saons, la Festa Major de les Lletres Catalanes: Jocs Florals de Barcelona. (Aleshores els poetes ens acontentàvem d'aquests premis honorífics. No podíem optar a cap

d'aquests premis "numismàtics" que en aquella època encara no havien proliferat).

Repeteixo que vaig tenir en gran honor haver obtingut aquell premi ordinari al costat de Josep Carner i de Guillem Colom, que hi obtenien els altres 2 (Flor Natural i Englantina, respectivament) Carner ja a la cima de la fama; Colom, en popularitat ascendent.

I la meva satisfacció fou encara més gran, perquè, en commemoració del Centenari de la Renaixença (era l'any 1933), hom donà una extraordinària solemnitat a aquella Festa Major.

Fou celebrada al Palau de Belles Arts, avui desaparegut, que hi havia al Passeig de Sant Joan, vora els Jardins del Parc.

Recordaré una anècdota d'aquella diada. Carner estava sempre a punt d'ironitzar, de satiritzar. La seva ironia, de vegades mordent, no arribava mai a ésser mordaç. (Potser, d'un qualificatiu a l'altra, no hi ha tanta diferència com jo vull imaginar-me). "La seva ironia -ha escrit Miquel Arimany- no era tan sols inherent a la seva obra, sinó també a la seva personalitat vital...". Se m'antulla que la ironia de Carner, sense deixar d'ésser catalana, i molt barcelonina, tenia gran part d'anglosaxona. Per alguna cosa fou traductor; gran traductor de Dickens i d'altres grans escriptors de llengua anglesa. Les seves traduccions són veritables recreacions verbals sense menyscapse d'una respectuosa fidelitat al text original.

Si retrec aquesta faceta de la complexa personalitat de Josep Carner és per tal de fer més explicable el joc de mots que li suggerí el meu cognom.

És una gentilesa de

**"GALERIES
ROVIRA"**

Sant Pere, 22 Tel. 726 19 59
SABADELL

A la sortida de la Festa dels Jocs Florals, adés evocada, en un saló contigu a la sala d'actes, hi hagué, com de costum en aquestes solemnitats literàries, les consabudes presentacions i intercanvis d'impressions entre autoritats i representacions i gent de lletres. El Mantenidor-President d'aquell any, Francesch Matheu (deixo el seu nom amb la h, tal com ell l'escrigué sempre), amb la seva senyorívola prosopopeia, féu la meua presentació al poeta de la Flor Natural, dient: "El guanyador de la Viola, mossèn Geis". Josep Carner em va estrenyer cordialment la mà i em digué: "Ah, vós, Geis, no jeis pas sempre". El meu cognom li havia inspirat un joc de mots prenent peu d'una forma dialectal mallorquina del verb geure: no jeis pas sempre; és dir, no geieu pas sempre; treballem molt... Potser el fet que un dels premiats, Guillem Colom, fos un mallorquí, ja de molta anomenada aleshores, l'estimulà a fer aquest espontani joc de mots.

Si els jocs de mots ens parlen de la seva ironia, també ens recorden la seva passió per la llengua dels nostres pares.

Carner -i no sóc pas jo el primer a descobrir-ho- és el poeta català contemporani de més riquesa idiomàtica i de més melodiosa flexibilitat. En ell, no saps si la paraula ha ascendit a melodia o si la melodia s'ha encarnat en la paraula.

El català en la ploma de Josep Carner cobrava senyoria.

És un català per ésser paladejat, tant en vers com en prosa.

El català del nostre poeta encomana serenitat, optimisme, placidesa.

Algú ha dividit els poetes en benignes i en malignes: Carner, indiscutiblement, pertany a la primera classificació.

Això em porta a remarcar un detall curiós de la personalitat literària de Carner que ignoro que hagi estat subratllada per cap dels seus comentaristes: i és que l'admirat escriptor és més que benigne, és religiós.

I no hi val que algú hagi dit que passà del paganisme d'"Els fruits saborosos" a una certa religiositat. És com si diguéssim que Costa i Llobera hagués passat d'un paganisme d'"Horacianes" a una determinada religiositat.

Carner era religiós per temperament, per formació i per estètica. El mateix Marià Manent en el seu Pròleg al volum "Obres completes-Poesia" de Josep Carner, parla d'una influència bíblica que ha persistit en tota la producció del poeta.

I jo vaig més lluny: Carner no és un poeta simplement religiós, vagament creient, és un poeta catòlic en tota l'extensió de la paraula.

Hi ha molta temàtica religiosa, i gens d'heterodòxia, tant en la seva poesia com en la seva prosa. Encara que soni a redundat, se m'antulla dir que el poeta tracta temes religiosos amb religiositat i temes delicats amb delicadesa. Hi ha aleshores com una contenció, com una suspensió, d'ironia, sense que nosaltres ens en hàgim adonat, sense que, potser, ni el mateix escriptor n'hagi estat conscient. Li haurà passat, al poeta, com a aquell que, maquinalment, s'ha llevat el capell davant algú o alguna cosa reverenciada.

Repasant l'índex de les seves obres, ens convencerem de la quantitat de composicions de temàtica religiosa del poeta.

Justament la composició que li vaigué la Viola als Jocs Florals de Barcelona; en els començos de la seva ascensió a la muntanya de la fama, l'any 1903, fou una poesia de tema bíblic: "La sacra expectació dels Patriarques", i la seva producció poètica darrera, "Nabi", ha estat també de tema bíblic, poema d'una simbologia sense precedents en la Literatura Catalana de tots els temps.

Escrit a l'estranger en l'exili, fou publicat en plena vexació de la nostra llengua i repartit clandestinament entre els subscriptors.

En aquesta obra, podem apreciar com el català del poeta, en la Diàspora, no perdé lèxic ni matisos autòctons, ans bé s'anà enriquint prodigiosament. Aquell català de Carner dexterament pastat amb llengua viva i arcaica, amb dialectalismes i neologismes, restava consolidat definitivament.

En una nadala que, bellament musicada no faltava, anys endarrera, en cap dels programes de concerts nadalencs dels nostres orfeons, Carner va incrustar-hi un mallorquinisme que, manejat per qualsevol altra ploma, hauria sonat a rípi mentre que em-

prada per ell i justament en una tendra composició nadalenca, hi figura com la cosa més natural del món. Vegeu-ho:

*A Betlem van els infants
i els amics dant-se les mans
i els promesos i els germans
i la vella amb sa capuia.*

Al.leluia, vianants!

Al.leluia, catalans!

Al.leluia!

A vegades sabia donar una nova accepció a una paraula, cosa que et feia passar de la sorpresa a l'acceptació. Vegeu en aquella composició de les seves tardanies titulada: "Si em vaga..." Quin nou i graciós matís ha sabut donar al verb "vagar":

*Viuré, si em vaga encar de viure,
supervivent d'un cant remot...*

De la llengua de Carner se'n podria parlar indefinidament.

I no és d'admirar únicament en ell la indeclinable fidelitat a la llengua; cal remarcar també la fidelitat al paisatge i al geni de la terra, d'on no es va sentir mai desaratat.

Havia nascut a Barcelona l'any 1884. Com n'enyorava el barri gòtic i les Rambles!

Com per a un definitiu comiat, vingué a Barcelona, acompanyat de la seva esposa Emile Noulet el 3 d'abril de 1970. Després de varies excursions per terres catalanes, torna a Brussel·les, on morí el 4 de juny del mateix any.

Hom no pot explicar-se com, després que els "puritanismes" de la resistència passiva a la dictadura franquista havien fet mans i mànigues, perquè el Poeta no es mogués de l'exili fins a la desaparició del dictador (per tal de poder invocar el seu prestigiós nom com a símbol de la resistència), ara, ja ben instal·lats, uns "puritanistes" d'ahir que tallen el bacallà de la nostra cultura (qualque articulista n'ha retret noms que jo tinc la bondat de silenciar) el deixessin, tan frescament, marxar a morir a l'estranger sense el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Ell que mereixia el Premi Nobel, per al qual ja havia estat proposat...

Ah! aquell discutit article de Gazziel a La Vanguardia ("Cataluña, la devoradora de hombres"!)...

